

Střídavá péče a kvalita komunikace mezi rodiči

JUDr. Ing. RADOVAN DÁVID, Ph.D.,
odborný asistent na katedře občanského práva Právnické fakulty
Masarykovy Univerzity v Brně

Střídavá péče o dítě připadá v úvahu tehdy, pokud oba rodiče projevují o svěření dítěte do péče upřímný a skutečný zájem (subjektivní kritérium) a oba naplňují relevantní objektivní kritéria zhruba ve stejné míře. Při svěřování dětí do péče musí obecné soudy posoudit zejména následující čtyři objektivní kritéria:

- 1) existenci pokrevního pouta mezi dítětem a o jeho svěření do péče usilující osobou,
- 2) míru zachování identity dítěte a jeho rodinných vazeb v případě jeho svěření do péče daného rodiče,
- 3) schopnost daného rodiče zajistit jeho vývoj a fyzické, vzdělávací, emocionální, materiální a jiné potřeby, a
- 4) přání dítěte.

Obecné soudy jsou však nejen oprávněny, ale i povinny vzít v potaz i další relevantní kritéria, pokud to specifické okolnosti projednávaného případu vyžadují. Pokud oba rodiče projevují o dítě skutečný zájem a chtějí jej mít v péči a zároveň oba naplňují relevantní objektivní kritéria ve zhruba stejné míře, čl. 10 odst. 2 Listiny a čl. 8 Evropské úmluvy ve spojení s čl. 32 odst. 4 Listiny a čl. 3 odst. 1 a čl. 18 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte vytváří presumpci ve prospěch střídavé péče. Tuto presumpci lze vyvrátit, nicméně jsou k tomu zapotřebí pádné důvody, mající oporu v ochraně nejlepšího zájmu dítěte. Mezi tyto důvody patří například specifický zdravotní či psychický stav dítěte, v jehož důsledku by střídavá péče představovala pro dítě nepřiměřenou zátěž, velmi velká vzdálenost bydlišť rodičů, a to zejména v případech, kdy by tato velká vzdálenost mohla zásadním způsobem narušit školní docházku dítěte. Ve výjimečných případech může být důvodem k vyloučení střídavé péče i nevhodná či vůbec neprobíhající komunikace mezi rodiči, avšak nemůže se tak stát, aniž by se soudy pokusily zjistit příčinu stávajícího stavu komunikace a tento stav za pomoci vhodných opatření napravit a zlepšit. Dítě by pak mělo být svěřeno zásadně do péče toho z rodičů, který je více nakloněn ke komunikaci s druhým rodičem a který nebude bránit jeho styku s druhým rodičem.

Komentář k nálezu Ústavního soudu ze dne 30. 12. 2014, sp. zn. I. ÚS 1554/14

Další z prvních rozhodnutí Ústavního soudu po nabytí účinnosti zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, se opět dotýká problematiky rodinného práva, konkrétně rozhodování o střídavé péči o dítě v situacích, kdy rodiče nežijí spolu. Význam tohoto rozhodnutí vyplývá zejména ze skutečnosti, že poslední rozhodovací praxe Ústavního soudu k uvedené oblasti vyvolala široké a rovněž emocionálně podložené diskuse, a to jak ze strany rodičů (zejména otců), tak i ze strany orgánů sociálně-právní ochrany dětí a civilních soudů.

Ač formální označení judikátu nese název zaměřený především ke kvalitě komunikace rodičů, je z jeho reálného obsahu zřejmé, že se zaměřuje na všechny faktory ovlivňující konečné rozhodnutí o vhodnosti nařízení střídavé péče o dítě. Současně lze konstatovat, že zpřesňuje výklad dřívějších rozhodnutí tak, aby nedocházelo k dezinterpretaci preference střídavé péče před péčí individuální.

Z druhé části právní věty vyplývá, že čl. 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a čl. 10 odst. 2 Listiny základních práv a svobod (dále také „Listina“) ve spojení s čl. 32 odst. 4 Listiny a čl. 3 odst. 1 a čl. 18 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte

te vytváří presumpci ve prospěch střídavé péče. Ústavní soud konkrétně uvádí, že „v řízení, v němž má být rozhodnuto, komu bude dítě svěřeno do péče, je za účelem rozhodování v nejlepším zájmu dítěte nezbytné u všech osob, jež o svěřeni dítěte do péče jeví upřímný zájem, veškerá relevantní kritéria posoudit samostatně, a jsou-li u všech těchto osob naplněna stejnou měrou, je žádoucí dítě svěřit do společné či střídavé výchovy těchto osob či přijmout opatření, která takový postup v budoucnu umožní.“ Tento závěr však nelze v žádném případě přebírat izolovaně bez vazby na základní předpoklady jeho učinění. Z komentovaného rozhodnutí jednoznačně vyplývá, že předpokladem uvedeného závěru o preferenci střídavé péče je naplnění skutečného zájmu o dítě a splnění dalších relevantních objektivních kritérií, a to zhruba ve stejné míře ze strany obou rodičů.

Tato kritéria jsou vymezena zejména jako:

- a) existence pokrevního pouta mezi dítětem a o jeho svěřeni do péče usilující osobou,
- b) míra zachování identity dítěte a jeho rodinných vazeb v případě jeho svěřeni do péče daného rodiče,
- c) schopnost daného rodiče zajistit jeho vývoj a fyzické, vzdělávací, emocionální, materiální a jiné potřeby a
- d) přání dítěte.

Vedle těchto kritérií je však nutné zohledňovat i další, která jsou vyvolána specifiky konkrétních poměrů, jako např. kvalitu komunikace mezi rodiči, specifický zdravotní či psychický stav dítěte, v jehož důsledku by střídavá péče představovala pro dítě nepřiměřenou zátěž, příliš velkou vzdálenost bydlišť rodičů, a to zejména v případech, kdy by tato velká vzdálenost mohla zásadním způsobem narušit školní docházku dítěte, apod.

K prvnímu kritériu Ústavní soud uvedl, že: „je třeba vycházet ze skutečnosti, že rodina představuje primárně biologické pouto a teprve následně sociální institut.“

Ve vztahu k míře zachování identity z rozhodnutí vyplývá, že „při jakémkoli zásahu do rodinného života musí obecné soudy vždy usilovat o to, aby byl takový zásah minimalizován, tedy:

- a) aby dítě nebylo odtrženo zejména od osob, k nimž má silnou náklonnost, u nichž dlouhodobě setrvalo a u nichž nachází svůj domov, a
- b) aby bylo svěřeno do péče osoby, která uznává roli a důležitost jiných blízkých osob v životě dítěte a která tedy kontaktu dítěte s takovými osobami v konkrétním případě nebude bránit. Zároveň musí být mimo jiné minimalizován také zásah do soukromého života dítěte, jakožto unikátního jedince s vlastní identitou, tvořenou mimo jiné jeho národností, náboženským vyznáním či kulturní a jazykovou afiliací.“

Ke třetímu kritériu Ústavní soud dodal, že u schopnosti rodiče je „nezbytné posuzovat zejména věk, zdravotní stav, materiální zabezpečení, výchovné a intelektuální schopnosti a morální integritu dané osoby a její chování k dítěti.“

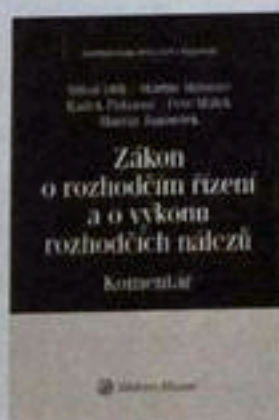
Poslední kritérium se týká subjektivního postoje dítěte, tedy jeho konkrétního přání. Jeho zohlednění však musí být dle Ústavního soudu velmi pečlivé, a to jednak z pohledu posouzení rozumové a emocionální vyspělosti, jednak z jeho významu jako základního vodítka při hledání nejlepšího zájmu dítěte. K tomu Ústavní soud dodává, že „současné však není možné, aby obecné soudy postoj nezletilého dítěte bez dalšího převzaly a aby své rozhodnutí založily toliko na jeho přání a nikoli na pečlivém a komplexním posuzování jeho zájmů.“

Jak již bylo uvedeno, nejedná se o absolutní výčet jednotlivých kritérií, avšak lze konstatovat, že jde o vymezení minimálních faktorů, které je nutné při rozhodování o péči o dítě zkoumat. Nad rámec tohoto obecného minima je nutné vycházet i z kritérií dalších, která však vyplývají ze specifík každého individuálně posuzovaného rodinného poměru.

Závěrem lze uvést, že komentované rozhodnutí Ústavního soudu bezpochyby odstraňuje dosavadní interpretační spory o významu dřívější judikatury, zejména k naznačené preferenci střídavé péče o dítě před péčí individuální. Jedná se o velmi zdařilé zpřesnění pro rozhodování soudu významných kritérií s naznačením dalších, která jistě budou předmětem budoucí rozhodovací praxe.

Knižní novinka z nakladatelství Wolters Kluwer

www.wolterskluwer.cz

Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů (č. 216/1994 Sb.)

Miloš Olík, Martin Maisner, Radek Pokorný, Petr Málek, Martin Janoušek

Nejnovější komentář k zákonu č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, jako první na českém trhu reaguje na legislativní změny účinné od 1. 1. 2014 v souvislosti s rekodifikací soukromého práva. Do výkladu je tak nově zařazena zejména problematika spolkové samosprávy a rozhodčího řízení před rozhodčí komisí spolku.

Komentář je zaměřen zejména na praktickou stránku všech aspektů spojených s rozhodčím řízením a obsahuje rozbor aktuálních rozhodnutí rozhodčího soudu a aktuální judikatury a argumentace obecných soudů při rušení rozhodčích nálezů a bude tak užitečnou pomůckou pro advokáty, rozhodce i soudce. Autory komentáře jsou dlouholetí uznávaní odborníci z advokátní kanceláře Rowan Legal a z advokátní kanceláře Pokorný, Wagner & partneři.

Váz. 895 Kč. Komentář je k dispozici také v systému ASPI. Titul objednávejte na www.obchod.wolterskluwer.cz